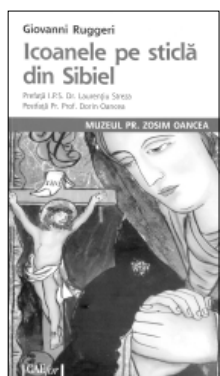

22 VĂ RECOMANDĂ

Muzeul
icoanelor pe
sticlă din Sibiel

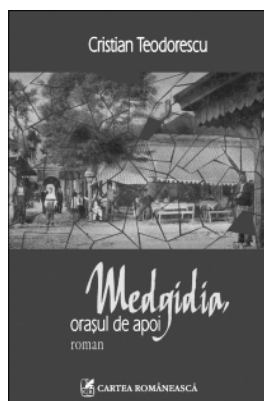
Albumul-mărturie realizat de către ziaristul Giovanni Ruggeri oferă omului contemporan o călătorie virtuală „în inima unei lumi străvechi și sincere, unde credința și viața, munca și rugăciunea strălucesc în culorile capodoperelor pictate de țărani pentru țărani”. Muzeul „frumuseților izvorâte din credință” găzduiește la Sibiel cea mai mare expoziție autohtonă de icoane pe sticlă, într-unul dintre cele mai mici sate din România. Aici regăsim icoane provenite din Valea Mureșului, zona Făgărașului, zona Brașovului, Mărginimea Sibiului. Fenomenul, deopotrivă artistic și religios, își are originea în satul Nicula din nordul Transilvaniei. Figura tutelară din spatele Muzeului de la Sibiel și care marchează decisiv destinul său este cea a părintelui Zosim Oancea. Arestat la 7 iulie 1948 de către comuniști, cunoaște tortura și băștile, în temuta închisoare de la Aiud. A fost eliberat abia la 13 septembrie 1963, iar din ianuarie 1964 îi este încredințată mica parohie de la Sibiel. Primul muzeu reunind în jur de 200 de icoane pe sticlă este deschis în 1970, într-o magazie veche situată în spatele bisericii. Clădirea de astăzi a muzeului din Sibiel adăpostește o impresionantă colecție de 600 de icoane pictate pe sticlă. Prin demersul său, el a încercat să aducă puțină lumină în plină negură totalitară. Dar oare cum au fost posibile toate acestea într-un timp în care prigoana religiei devenise o normalitate? „În timpul comuniștilor, arta mea a fost că eu n-am spus niciodată că fac operă bisericească. Eu spuneam că fac operă de cultură. Dumnezeu m-a învățat cum să vorbesc. Ceea ce am reușit să fac este o revanșă asupra călăilor generației mele”, avea să mărturisească părintele Zosim Oancea. (O.M.)

// Giovanni Ruggeri,
// Icoanele de sticlă din Sibiel,
// Editura Città Aperta,
// Teoina (Italia), 2008.

Medgidia domnului Theodorescu

Alături de volumul de proză scurtă cu care a debutat în 1983 (*Maestrul de lumini*), romanul *Tainele inimei* (1988) l-a impus pe Cristian Teodorescu drept un prozator al cotidianului și al existențelor mărunte. Totuși, cel mai tradițional-realist dintre desanțiști a rămas perceput (doar) ca un bun autor de proză scurtă. Iată însă că, după două culegeri postdecembriste onorabile, dar fără relief (*Povestiri din lumea nouă*, *Îngerul de la benzinărie*) și un lung stagiul publicistic, Teodorescu s-a întors la filonul Medgidiei natale, explorat episodic încă din primul său volum (*Casa*), pentru a-l lua, după un bun obicei, în proprietate narativă. În *Medgidia, orașul de apoi** lumea din mica urbe dobrogeană e reconstituită „monografic” și surprinsă în plin „delir” al istoriei. Mai exact: între dictatura legionară din 1940 și instaurarea deplină a comunismului. Apărută pe bucăți în cadrul rubricii sale din *România literară*, cartea se alcătuiește modular din capitole de câte două-trei pagini. Dar, așa cum din cărămizile prozei scurte se construiește un roman „maximalist”, aparența de experiment pune în valoare o proză clasică țesută cu un calm imperturbabil. Stilul e alb, cu ochiuri fine și cu un ceremonial discret al evocării de epocă. Unele personaje din *Tainele inimei*

// CRISTIAN TEODORESCU
// *Medgidia, orașul de apoi*
// Editura Cartea
Românească
București, 2009

(comisionarul Iacob Haikis, maiorul Scipion) apar surprinse la vârste mai tinere. Într-un prolog, suntem înștiințați că noul roman e alcătuit din peste o sută de „piese detașabile” și că poate fi citit „de oriunde”, „pe sărite” sau „de la cap la coadă”. Secvențele apărute haotic în *România literară* au fost supuse însă unei selecții și organizate într-un montaj coerent, pe firul cronologic al istoriei și al puzderiei destinelor individuale, intim legate între ele și profilate pe fundalul istoriei comunității.

Un sud levantin cu aspect de mozaic multietnic ne întâmpină în paginile *Medgidiei...*, făcând pandant provinciei transilvano-bănățene din cărțile mai noi ale lui Horia Ursu, Daniel Vighi sau Alexandru Vlad. Avem de-a face, apoi, cu un roman indirect memorialistic, oarecum ca în *Cartea șoptelor* a lui Varujan Vosganian. Căci, deși faptele sunt în general atestate, iar personajele au stare civilă verificabilă, ele țin de memoria prenatală a autorului (n. 1954) și au ajuns la el „auzite în familie sau din oraș, de la unul și altul...”. În centrul cărții se află propriul bunic, Ștefan (Fane) Teodorescu, ajuns în Medgidia via Slobozia și stabilit aici, prin tertipuri de el știute, ca proprietar al restaurantului gării. Nici vorbă de realismul magic al unui Ștefan Bănuțescu, deși un personaj zis Constantin Pierdutul, fost contabil de

banca, trece prin cadru. Totul e narat obiectivist, la persoana a III-a, iar ficțiunea ține de modul verosimil în care lumea dispărută a târgului este reconstruită, în tradiția *Moromeților*. Cu o artă necalofilă, evenimente și personaje din viața târgului sunt decupate și reprojecate pe pânza vremii, ridicând micile povestiri de viață (cu suflu narativ limitat...) la puterea marii Istoriei (care respiră, amplu, prin ele). Ca și alți optzeciști relansați în ultimul deceniu, autorul decolează dinspre

PAUL CERNAT

explorarea cotidianului mărunț către asumarea dramelor memoriei colective. Atmosfera se instituie firesc, fără poetizări, prin exactitatea robustă a acestor povestiri narate de o voce comunitară, cu treceri savuroase de la prezentul continuu („*Pricepe cărciumarul și i-o întoarce, cu respect...*”) la imperfect sau perfectul compus. Nu e lipsit de semnificație într-un plan de adâncime nici faptul că Teodorescu fusese, înainte de a ajunge la Medgidia, artist-fotograf, o îndeletnicire pe care n-o abandonează și prin care „fixează” memoria lumii din jur.

Fiecare secvență e narată tacticos, pe un ton complice de tacla, cu naturalețe, sobrietate comprehensivă și un zâmbet mucalit în colțul gurii. Chiar și puținele fragmente mai fidele își au rostul lor. Lucru rar: toate personajele se rețin. Multe sunt memorabile: cărciumarul Teodorescu, negustor „moromețian” și diplomat, descurecărăt dar nu lipsit de naivități, meșter la jocurile de noroc și iubit de femei; soția lui Virginica, gospodină așezată și cam analfabetă, dar voluntară și bună ghicitoare în cărți; legionarul Stelian, un Victor Bălosu fanatic; angrosistul evreu Haikis, fidel al locului și admirator al comicului Tănase (un capitol imediat postbelic îl arată și în corespondență cu un prieten Iosif, alias Mihail Sebastian...); doctorul kemalist Tefik și împăciitorul imam Hassan, melancolic și tuberculos; maiorul Scipion și iubita lui, doctorița evreică Lea, firi independente și intransigente; moșierul scăpătat Caludi, un Lai Cantacuzin în mizerie, și labilul primar Mitică, devenit după război colaboraționist al sovieticilor și denunțator; chelnerul poliglot Ion, fost stewart internațional și „eșuat” definitiv la restaurantul lui Fane, unde moare după ce înghite 40 de ardei iuți în urma unui pariu; polițistul Pomenea și incoruptibilul judecător Livius, cu *Buick*-ul său de holtei timid; muscalul Grigori, fugit din calea revoluției sovietice în 1917, însurat la Medgidia cu o bulgăroaică și întors inexplicabil în Rusia după venirea trupelor sovietice; frumoasa și intransigentă machidoană Chiruța, văduvă a unui legionar, devenită, după o lungă asceză, partenera singurului ilegalist comunist din oraș; versatilul cafegiu armean Sarkis, modista Jeni, feministă vag lesbiană, prostituata Neli, îndrăgostită fără speranță de comicul Tănase (aflat în trecere prin urbe) și ajunsă actriță în America; frumoasa și inaccesibila

grecoaică Sandra... Expresivi, credibili sunt și figuranții, de la militanții legionari la ocupanții comuniști, de la generoasele fete de la bordelul din deal al lui Chelu la doamnele serioase, membre ale asociațiilor de binefacere, de la „societatea civilă” a urbei la turco-tătarii din cartierele sărace și de la pretențioșii ofițeri nemți sau italieni la militarii ruși petrecăreți, agresivi și plini de blenoragie.

Comportamentele politice sunt înfățișate verosimil, fără tezism retrospectiv; dominante rămân cele „rezonabile”, de „oameni sub vreme” dispuși să cadă la pace cu orice Putere, dar vulnerabili la marile ei agresiuni. Lui Cristian Teodorescu îi reușesc atât secvențele de normalitate cotidiană, cu momente de pitoresc al observației caracterologice, cât și întunecarea „în valuri” a peliculei epocii. Înregistrate la firul ierbii, obiceiurile zilnice, comportamentele sociale, religioase, familiale, sexuale, relațiile economice, moravurile din poliție, justiție și armată se adună de peste tot în această mare narațiune „în fărâme”. Medgidia apare deopotrivă ca lume autonomă și ca răspântie spre drumurile Dobrogei, României și Europei, un loc unde oamenii vin să se așeze și de unde dispar, pe rând, după venirea noului regim: unii mor accidental sau se sinucid, alții cad pe front, ajung în pușcării sau fug unde văd cu ochii. Treptat, senzația de crepuscul și apocalips devine copleșitoare, iar destrămarea vechii lumi - cu deosebire a celei mic-burgheze și negustorești - e înregistrată din detalii infinitezimale de memoria narativă a „*orașului de apoi*”. Iată o viziune a târgului privit de fostul cărciumar, la întoarcerea din pușcăriile comuniste: „*Când a ieșit în oraș, îmbrăcat în cel mai bun costum de toată ziua, care cam falfăia pe el, Fănică Teodorescu n-a mai văzut birjele de la gară. Nu mai avea cine să meargă cu ele. Hotelul Traian devenise la parter, clubul ceferiștilor, iar la etaj, acolo unde își avusese Haikis biroul și locuința, apăruseră niște birouri ale CFR-ului și sediul sindicatului. Singurele prăvălii de pe strada principală care nu trecuseră la stat erau ceasornicăria lui Zizi tatăl și atelierul modistei, care-și pierduse aproape toate clientele pentru rochiile de comandă. În casa judecătorului se instalase biroul Securității Statului, iar în curte, în locul Buick-ului său, era un automobil de teren vopsit într-un verde posomorât. Stabilimentul din deal, abandonat după interzicerea îndeletnicirii fetelor aduse de Sorica în oraș, se transformase într-un hotel fantomatic, cu geamurile sparte. (...) În cartierul turcilor lucrurile păreau neschimbate. (...) Imamul încă se ducea pe la moschee în zilele de predică, dar părea umbra propriei sale umbre, iar muezinul îi chema la rugăciune pe credincioși cu țipete tot mai stridente, ca și cum voia să anunțe și sfârșitul, nu numai începutul rugăciunii”. Prin *Medgidia...* - noua carte de vizită a lui Cristian Teodorescu - micul târg dobrogean de altădată capătă ieșire la țărmlul prozei substanțiale.*